

1878

4. I. С. С.

СЛИВЕНЪ

1928

16 I. Н. С.

Изв. № 258

38/158

Проверено
„ЗОРА“
1954 г.

Руско-турската война. — Освобождението на гр. Сливенъ.

Войната, като кърваво съткновение между два или повече народи, е едно отъ най-тежките събития, каквито историята познава. Войната туря въ действие всички сили на народа, тя поставя на карта съществуването на държави и свободи, тя раздрусва стопанския, икономическия и културния животъ на воюващите. Тя разрушава. Само рушителна ли е, обаче? Неизбъжна ли е? Опрдана ли е въ историческия развой?

Проблемътъ за войната е вече проблемъ на днешното време, проблемъ, сложенъ предъ ума и съвестта на сегашните поколения. Съ него се занимава Обществото на Народите, правятъ се предложения отъ държави за обявяване войната като непозволено сръдство, излизащо вънъ отъ законите; виденъ английски воененъ началникъ на генералския английски шабъ презъ великата европейска война, Съръ Вилиамъ Робертсонъ, отрича вече войната и я счита невъзможна поради нейните отрицателни резултати. Но е пакъ колко въпроси е разрешила войната! Съ колко кърви сж изкупени свободи, напредъкъ, култура и цивилизация!

* * *

Руско-Турската война по своите вътрѣшни мотиви, по своите цели и начертания, е единствена почти въ мировата история. Съ нея може да се мѣри само голѣмата война между Съединените Щати, севѣрни и южни — за освобождението на робите въ Америка.

Руско-Турската война имаше за целъ освобождението на българския народъ отъ турското иго. Падналъ, поради своите исторически грѣшки подъ това иго, загубилъ презъ течение на петъ вѣка своята култура и унищоженъ почти като народъ, загубилъ самообитностъ, нашиятъ народъ се свѣсти, наистина, къмъ половината на XVIII вѣкъ, но съ свои сили и сръдства да добие свободата си, бѣ една голѣма мечта. Страданията му, обаче, кървавите му възстания го правѣха вече известенъ. 1876 година направи българския народъ мъченикъ—народъ. Тоя мъченикъ—народъ привлече внимание на всичко, което мислеше и чувствуваше по-възвишено и по-хуманно въ цѣлия свѣтъ, което смѣташе, че народи и човѣчество иматъ по-възвишени задачи.

Българскиятъ въпросъ намѣри изразъ въ литературата на голѣмите европейски народи. Викторъ Хюго пише за него, а Викторъ Хюго е гениятъ на XIX вѣкъ, изразителъ на най-възвишените купнежи на демокрацията и човѣщината въ тоя вѣкъ. Хладниятъ английски духъ се вълнува. Въ английските църкви, споредъ възпоменателните бележки на Д-ръ Стамболски, пѣятъ молитвени пѣсни за българските страдания, сир. българската ежда е обектъ на религиозната

съвестъ на хладния Албионъ и то тъй, че дори ненавиждания у насъ Лордъ Биконесфилдъ не може да игнорира обществената съвестъ въ страната си.

Ала най-рано, най-дълбоко и най-силно българската ежда вълнува руския народъ. Не само тамъ има славянофилско движение, което обхваща известни обществени кръгове и деятели, но тамъ страданията на българския народъ засѣдатъ дълбоко въ руската народна душа. А тя е известна: неясно засѣгатъ дълбоко нравствените въпроси, любовта къмъ ближния, къмъ страдащия братъ и свързаната съ това длъжностъ да му се помогне. Когато се разглежда въпроса за отношенията на Русия къмъ България обикновено се говори за политическите идеали на Русия, за нейния стремежъ къмъ Пролитъ и Цариградъ. Историята може да потвърди това, и въ него нѣма нищо чудно: единъ политически и племененъ идеалъ да отговаря на нравствените стремежи на едно общество, на единъ народъ. Тя, историята, нѣма да отрече, обаче, че да се избави страдащия братъ бѣ станало нравствена велика длъжностъ и на културния руски гражданинъ, билъ той славянофилъ или не, и на протичкия руски мужикъ, който и днесъ се види да носи велики заложи въ душата и сърцето си:

Спомни о нихъ, орелъ полночи,

Пошли имъ громкой свой привѣтъ,

Пусть ихъ утѣшитъ въ робской ночи

Твой свободѣ яркій свѣтъ!

Така пѣе рускиятъ славянофилъ—поетъ Хомяковъ за насъ, обръщайки се къмъ руския двуглавъ орелъ; руската девойка се плѣни въ Инсарова, героя на „Въ навечерието“, а рускиятъ мужикъ се кръсти и моли набожно за страдащите—Рускиятъ ученъ Попруженко описва, какво е било общественото настроение въ Русия въ навечерието на освобождението и то подкрѣпя мисълта за едно повишено обществено нравствено състояние на руската съвестъ.

Така Русия се приготви за „подвигъ святъ“.

* * *

Цѣлата война, като се захване отъ нейното обявяване до нейния край, е святъ подвигъ на малкия и голѣмия русинъ. Въ деня на нейното обявяване, разказва Кисовъ въ записките си, въ Кишеневъ рускиятъ Императоръ Александъръ II, четейки манифеста си, при гробно мълчание, спира прохълцанъ и развълнуванъ при думите „обявявамъ война“ и пр. и сълиза се търкала отъ очите му, откъсната отъ дълбочините на душата му предъ величието на дѣлото—освобождението на единъ народъ. Защото едно завоевателно дѣло не може да роди сълза. Подвигъ святъ е руското дѣло и на Дунава, и подъ Плѣвенъ, и на Шипка и Шейново, до Цариградските предверия.